

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ**

Дарія Гошовська

**ПСИХОЛОГІЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ:
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ**

ЛУЦЬК 2020

Рекомендовано до друку методичною радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 3 від 18 листопада 2020р)

Рецензенти:

Брецько І.І. , кандидат психологічних наук, доцент, завідувач

Дучимінська Т.І., кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної та клінічної психології, декан факультету психології та соціології

Гошовська Д.Т. Психологія інклюзивної освіти: [методичні рекомендації до лабораторних занять] / Д.Т.Гошовська. - Луцьк, 2020. - 30с.

Методичні рекомендації до лабораторних занять з курсу «Психологія інклюзивної освіти» мають на меті сформувати у студентів знання про організацію, зміст та методичне забезпечення інклюзивної освіти в Україні; сформувати загальнокультурні та професійні компетенції, необхідні для ефективної діяльності в якості організаторів та виконавців програм інклюзивного навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку, навчити діагностувати порушення дітей, та вміння формувати індивідуальну програму розвитку та розкрити основні підходи до їх корекції та реабілітації. Методичні рекомендації призначені для студентів спеціальності «Психологія» денної та заочної форм навчання, а також будуть корисними для психологів, дефектологів, соціальних працівників при вивченні питань навчання, виховання і організації дітей в умовах інклюзивної освіти

Зміст

Пояснювальна записка.....	4
Лабораторна робота №1. Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини в соціокультурне середовище.....	6
Лабораторна робота №2. Особливості інклюзивного середовища, його зміст, структура і роль у формуванні особистості. ІРЦ: зміст і структура діяльності.....	8
Лабораторна робота №3. Тема. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання. Координація діагностики та корекції.....	10
Лабораторна робота №4. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів. Модифікація й адаптація курикулуму.....	11
Лабораторна робота №5. Індивідуальний навчальний план: зміст, функції, процес розробки, аналіз складових.....	13
Лабораторна робота №6 Система оцінювання в умовах інклюзивного навчання. Сутність і завдання оцінювання учнів з особливими освітніми потребами. Критерії оцінювання навчальних досягнень. Функції контролю.....	18
Лабораторна робота №7. Основні завдання та цілі психокорекційних заходів.....	19
Список рекомендованих джерел.....	28

Пояснювальна записка

Методичні рекомендації до лабораторних занять з курсу «Психологія інклюзивної освіти» містять загальні вимоги до виконання лабораторних робіт, правила оформлення звіту, порядок захисту та оцінювання, основні теоретичні відомості. Навчальна дисципліна «Психологія інклюзивної освіти» є вибірковим предметом освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 053 «Психологія».

Метою навчальної дисципліни є формування системи знань, умінь та навичок з психолого-корекційної діяльності психолога, що забезпечують реалізацію функцій, покладених на корекційного психолога у цілому, можливість самореалізації і самовдосконалення.

Завданнями «Психології інклюзивної освіти» є формування знань про організацію, зміст та методичне забезпечення інклюзивної освіти в Україні, загальнокультурних та професійних компетенцій, необхідних для ефективної діяльності в якості організаторів та виконавців програм інклюзивного навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

У результаті освоєння студентами дисципліни повинні бути сформовані наступні компетентності:

Загальні компетенції:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність)
- Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми
- Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

фахові компетенції:

- Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики
- Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.
- Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну) з використанням науково верифікованих методів та технік.
- Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.
- Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

- Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.
- Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

Метою проведення лабораторних занять є застосування отриманих знань з теоретичних основ курсу, здобуття студентами практичних навичок проведення експериментальних досліджень, вдосконалення практичної підготовки майбутнього психолога незалежно від його спеціалізації та напрямів подальшої діяльності. Кожен студент протягом вивчення курсу повинен виконати весь цикл запланованих лабораторних робіт.

Виконання лабораторної роботи передбачає в обов'язковому порядку попередню теоретичну підготовку до неї.

Підготовка включає у себе з'ясування цілей, завдань лабораторного заняття, вивчення теоретичних передумов, ознайомлення з методикою виконання роботи і алгоритмом її проведення, виконання правил техніки безпеки, знання способів обробки отриманих експериментальних даних, передбачуваних результатів дослідження, форм їх подання, змісту звіту про виконану роботу.

Лабораторна робота №1. Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини в соціокультурне середовище

Мета заняття: розкрити роль сім'ї у вихованні та інтеграції дитини з ООП в соціокультурний простір

При підготовці до заняття студенти повинні знати:

1. Основні функції сім'ї
2. Основні напрямки діяльності
3. Готовність сім'ї до народження дитини
4. Напрямки роботи з батьками

Напрямки роботи з батьками:

1. Визначення, чи прийняли батьки діагноз дитини або на якій стадії прийняття перебувають (бесіда індивідуальна). Народження дитини з порушенням психофізичного розвитку для родини є переживанням втрати образу дитини без проблем зі здоров'ям. Адже під час вагітності батьки мають певні очікування, як має бути, де син чи донька вчитиметься, як гратиметься, у які гуртки ходитиме. І коли виявляється, що ці мрії саме в такій формі не здійсняться, родина переживає всі стадії горювання, ніби розлучається з кимось (заперечення, відчуття провини, гнів, «торг», страждання, усвідомлення). У батьків виникає величезний спектр переживань, і не завжди вони соціально схвалювані. Адже в нас не заведено казати, що ти злишся на дитину з ООП, стидаєшся її, втомлюєшся, хочеш побути на самоті. Щоб впоратися з цими почуттями, варто звернутися до психолога.
До того ж кожен новий життєвий етап, необхідне прийняття важливих рішень (на кшталт вибору дитсадку, школи) можуть знову актуалізувати горювання (доводиться прощатися з образом, скажімо, дитини як ідеального учня), і родина, яка вже адаптувалася, може знову потребувати допомоги. На жаль, у нашій культурі ще немає практики звертатися по психологічну допомогу.
2. Актуалізація ресурсів, відновлення почуття спроможності розв'язувати проблеми. Формуванням позитивних установок батьків щодо можливостей дитини краще зайнятися ще до початку навчального року. Точно в школі у дитини будуть якісь труднощі, непорозуміння, конфліктні моменти, але, попри все це, важливо бачити позитивні зрушення, навіть незначні, змістити акцент з труднощів на успіхи. Важливе формування відповідальної батьківської позиції. Наявність тьютора, асистента не звільняє від обов'язку допомагати дитині вчитися, адаптуватися в школі. Важливо також допомогти встановити ресурсні соціальні зв'язки: знайти групи підтримки, батьків інших дітей з ООП.

3. Спільні тренінги для батьків з навичок спілкування, розв'язання конфліктів, надання та отримання зворотного зв'язку. Основна робота — над розвитком толерантності, свідомого допущення та прийняття інакшості іншої людини без зверхності, підхід на рівних, відчуття цінності іншої людини. Зазвичай батьки, які дізнаються, що в класі буде новий учень з ООП, думають про те, що може піти не так. Але яким думкам обираємо вірити, ті і працюють. Тож позитивні переконання щодо інклюзії зможуть змінити ситуацію на краще.

Завдання:

1. Скласти план бесіди з батьками дітей з ООП (визначення, прийняття нозології, власного самопочуття)
2. Проведення проєктивних тестів (зокрема «Я і моя дитина», «Моя сім'я»)
3. Скласти тренінг і апробувати його на батьках здорових дітей і дітей з ООП (тренінг з комфортного спілкування та міжособистісної взаємодії)

Список рекомендованих джерел

1. Бех І. Д. Виховання особистості. - К: Либідь, 2003. — кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. -298с.
2. Білозерська І. О. Реалізація компетентнісної парадигми у роботі з батьками дітей із порушеннями психофізичного розвитку // Особлива дитина: навчання та виховання. Дефектологія. - №4 - К. 2011. – С.113.
3. Білозерська І. О. Деякі аспекти формування батьківської компетентності у родинях, що мають дітей з порушеннями розвитку // Психолого-педагогічний супровід навчання дітей з порушеннями розвитку. - К. - 2010. – С.56-72.
4. Даниленко А. І. Модернізація змісту, форм та методів управлінської діяльності директора загальноосвітньої школи: Монографія. -К.: Логос, 1998. – С.78-94.
5. Елен Р. Даніелс, Кей Стаффорд. Залучення дітей з особливими потребами загальноосвітніх класів. - Львів: Товариство «Надія», 2000. 3 б. Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні: Науково-методичний збірник. - К.: ФО-П Придатченко П.М., 2007.
7. Колупаєва А. А., Савчук Л. О. Діти з особливими потребами та організація їхнього навчання. - К.: - 2010. – С98.
8. Колупаєва А. А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади: Монографія. — К.: Педагогічна думка, 2007.- С.245-253.

Лабораторна робота №2. Особливості інклюзивного середовища, його зміст, структура і роль у формуванні особистості. ІРЦ: зміст і структура діяльності

Мета заняття: з'ясувати особливості інклюзивного середовища, його зміст, структуру і роль у формуванні особистості дитини з ОПР

При підготовці до заняття студенти повинні знати:

1. Зміст та структура інклюзивного середовища
2. Роль інклюзивного середовища у формуванні особистості дитини
3. Зміст і структура ІРЦ.

Основними завданнями інклюзивно-ресурсного центру є:

- 1) проведення комплексної оцінки з метою визначення особливих освітніх потреб дитини, в тому числі коефіцієнта її інтелекту (здійснюється практичними психологами інклюзивно-ресурсного центру), розроблення рекомендацій щодо освітньої програми, надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг відповідно до потенційних можливостей дитини;
- 2) надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг дітям з особливими освітніми потребами, які навчаються у закладах дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти та інших закладах освіти, які забезпечують здобуття загальної середньої освіти (не відвідують заклади освіти) та не отримують відповідної допомоги;
- 3) участь педагогічних працівників інклюзивно-ресурсного центру в командах психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої та дошкільної освіти, а також психолого-педагогічних консиліумах спеціальних закладів загальної середньої освіти з метою моніторингу динаміки розвитку дитини не рідше, ніж двічі на рік;
- 4) ведення реєстру дітей, які пройшли комплексну оцінку і перебувають на обліку в інклюзивно-ресурсному центрі, за згодою їх батьків (одного з батьків) або законних представників на обробку персональних даних неповнолітньої дитини;
- 5) ведення реєстру закладів освіти, а також реєстру фахівців, які надають психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги дітям з особливими освітніми потребами за їх згодою
- 6) надання консультацій та взаємодія з педагогічними працівниками закладів дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти та інших закладів освіти, які забезпечують здобуття загальної середньої освіти, з питань організації інклюзивного навчання;

7) надання методичної допомоги педагогічним працівникам закладів дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти та інших закладів освіти, які забезпечують здобуття загальної середньої освіти, батькам або законним представникам дітей з особливими освітніми потребами щодо особливостей організації надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг таким дітям;

8) консультивання батьків або законних представників дітей з особливими освітніми потребами стосовно мережі закладів дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти, інших закладів освіти, які забезпечують здобуття загальної середньої освіти, та зарахування до цих закладів;

9) надання консультативної та психологічної допомоги, проведення бесід з батьками (законними представниками) дітей з особливими освітніми потребами у формуванні позитивної мотивації щодо розвитку таких дітей;

10) моніторинг динаміки розвитку дітей з особливими освітніми потребами шляхом взаємодії з їх батьками (законними представниками) та закладами освіти, в яких вони навчаються;

11) організація інформаційно-просвітницької діяльності шляхом проведення конференцій, семінарів, засідань за круглим столом, тренінгів, майстер-класів з питань надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг дітям з особливими освітніми потребами;

12) взаємодія з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, закладами освіти, закладами охорони здоров'я, закладами (установами) соціального захисту населення, службами у справах дітей, громадськими організаціями щодо надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг дітям з особливими освітніми потребами починаючи з раннього віку в разі потреби із залученням відповідних спеціалістів;

13) підготовка звітної інформації про результати діяльності інклюзивно-ресурсного центру для засновника, відповідного структурного підрозділу з питань діяльності інклюзивно-ресурсних центрів органів управління освітою, а також аналітичної інформації для відповідного центру підтримки інклюзивної освіти.

9. Структурні підрозділи з питань діяльності інклюзивно-ресурсних центрів органів управління освітою подають щороку до 5 вересня МОН зведену інформацію про діяльність інклюзивно-ресурсного центру.

10. З метою якісного виконання покладених завдань інклюзивно-ресурсний центр зобов'язаний:

у разі виявлення складних життєвих обставин та/або ризику для життя і здоров'я дитини невідкладно інформувати службу у справах дітей за місцем проживання дитини, територіальний підрозділ Національної поліції;

вносити засновнику, відповідному структурному підрозділу з питань діяльності інклюзивно-ресурсних центрів органів управління освітою та центру підтримки інклюзивної освіти пропозиції щодо удосконалення діяльності інклюзивно-ресурсного центру;

залучати у разі потреби додаткових фахівців, у тому числі медичних працівників, працівників соціальних служб, фахівців інших інклюзивно-ресурсних центрів, працівників закладів дошкільної освіти (ясел-садків) компенсуючого типу, спеціальних закладів загальної середньої освіти та навчально-реабілітаційних центрів.

Комплексна оцінка проводиться фахівцями інклюзивно-ресурсного центру індивідуально за такими напрямками:

оцінка фізичного розвитку дитини;

оцінка мовленнєвого розвитку дитини;

оцінка когнітивної сфери дитини;

оцінка емоційно-вольової сфери дитини;

оцінка освітньої діяльності дитини.

Завдання:

1. Підібрати методики для комплексного обстеження дітей дошкільного віку (молодшого шкільного, підліткового- на вибір) і провести їх та описати результати дослідження. (когнітивна сфера, емоційно-вольова сфера, мовленнєвий розвиток)

Список рекомендованих джерел

1. Матвеева Н.О. Інклюзивна освіта: навчально-методичний супровід самостійної роботи студентів / Н.О. Матвеева. – Івано-Франківськ, 2015. - 160 с.
2. Методичне забезпечення діяльності педагогічних працівників дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів щодо роботи з дітьми, які мають особливості психофізичного розвитку: Наук.-метод. пос. / За ред..Н.І.Клокар, О.В.Чубарук. – Біла Церква: КОІПОПК, 2006. – 121 с.
3. Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах// Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 р. № 872.
4. Про створення умов щодо забезпечення права на освіту осіб з інвалідністю // Наказ МОН України від 05.12.2005 р. № 691.

Лабораторна робота №3. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання. Координація діагностики та корекції. Основні напрями діяльності сучасних психолого-медико-педагогічних центрів.

Мета заняття: з'ясувати основні напрямки діяльності ІРЦ, специфіку корекційно-розвивальної роботи в умовах інклюзивного середовища

При підготовці до заняття студенти повинні знати:

1. Основні складові корекційно-розвивальної роботи
2. Діагностика і корекція у системі обстеження
3. Основні напрямки діяльності ІРЦ.

Завдання

1. Підібрати методики для діагностики порушень пізнавальної сфери
2. Провести дослідження за визначеними методика
3. Скласти корекційно-розвивальну програму.

Список ркомендованих джерел

1. Індекс інклюзії: загальноосвітній навчальний заклад: Навч.-мет. пос. / Кол. упорядн.: Патрикеева О. О., Софій Н.З., Луценко І. В., Василяшко І. П. Під заг. ред. Шинкаренко В. І., — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2013. – 96 с.
2. Інклюзивна освіта від А до Я: порадник для педагогів і батьків / Укладачі Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. – К., 2016. – 68 с.
3. Колупаєва А.А. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи / Колупаєва А.А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади: Монографія.- К.: Педагогічна думка, 2007. – 458 с.
4. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. - К.: «СаммітКнига», 2009. – 272 с.
5. Колупаєва А.А. Основи інклюзивної освіти : навчально- методичний посібник / за заг. А.А. Колупаєвої. – К. : «А.С.К.», 2012. – 308 с.
6. Колупаєва А. Особливості управління інклюзивною школою / Колупаєва А., Софій Н., Найда Ю. // Директор школи. – 2011. – №11(635). – С. 23.
7. Колупаєва А.А., Данілавичюте Е.А., Литовченко С.В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі : навч.-метод. посібник. – К. : «А.С.К.», 2012. – 192 с.
8. Колупаєва А.А. Педагогічні технології інклюзивного навчання / А.А.Колупаєва, О. М.Таранченко. – Харків: Ранок, ВГ «Кенгуру», 2018. – 160 с.

Лабораторна робота №4. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів. Модифікація й адаптація курикулуму.

Зміст нормативно-правової бази інклюзивного навчального закладу. Навчальний план. Типові навчальні плани. Робочі навчальні плани. Навчальні програми.

Мета заняття: з'ясувати зміст нормативно-правової бази інклюзивного закладу, особливості складання навчальних та робочих планів і програм

При підготовці до заняття студенти повинні знати:

1. Поняття курикулуму: зміст та структура
2. Модифікація і адаптація курикулуму.
3. Структура навчальних програм, навчальних і робочих планів.

Завдання:

Скласти презентація фрагмента заняття (за власним вибором) з використанням однієї із педагогічних технологій навчання студентів із особливими освітніми потребами (технології опанування професійними знаннями, кооперативне навчання, інтерактивні технології, особистісно орієнтовані технології тощо).

Список рекомендованих джерел

1. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. - К.: «СаммітКнига», 2009. – 272 с.
2. Колупаєва А.А. Основи інклюзивної освіти : навчально- методичний посібник / за заг. А.А. Колупаєвої. – К. : «А.С.К.», 2012. – 308 с.
3. Колупаєва А. Особливості управління інклюзивною школою / Колупаєва А., Софій Н., Найда Ю. // Директор школи. – 2011. – №11(635). – С. 23.
4. Колупаєва А.А., Данілавичюте Е.А., Литовченко С.В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі : навч.-метод. посібник. – К. : «А.С.К.», 2012. – 192 с.
5. Колупаєва А.А. Педагогічні технології інклюзивного навчання / А.А.Колупаєва, О. М.Таранченко. – Харків: Ранок, ВГ «Кенгуру», 2018. – 160 с.
6. Колупаєва А.А., Таранченко О. М. Путівник для педагогів та батьків дітей з особливими потребами. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка / А.А.Колупаєва, О. М.Таранченко. – Харків: Ранок, ВГ «Кенгуру», 2018. – 112 с.
7. Корж А. С. Подготовка образовательного учреждения к инклюзивному образованию / А. С. Корж, Г. В. Скокова, Т.И., Брянцева // Начальная школа. – 2014. – № 4. – С. 89–90.
8. Кравченко Г.Ю. Інклюзивна освіта / Г.Ю. Кравченко. – Х: Ранок, 2014. – 144 с.

9. Засенко В.В.Інтеграція осіб з порушеннями слуху: проблеми, пошуки, перспективи/Крок до компетентності та інтеграції в суспільство: Науково-методичний збірник/В.В.Засенко. – К.: Контекст, 2000. – 286 с.
- 10.Ленів З. П. Арттерапія в інклюзивній освіті /З. П. Ленів // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія: [зб. наук. пр.]. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. – Вип. 11. – С. 96 – 98.
- 11.Лернер Е.И. Похожие и непохожие. Отношение к детям с ограниченными возможностями. – М.: Акад. проект, 2001. – 64с.
- 12.Малярчук А.Я. Дидактичний матеріал для виправлення мовленнєвих недоліків: [навчальний посібник] / Антоніна Яківна Малярчук. – К.: Літера ЛТД, 2005. – Ч. I. – 272 с.

Лабораторна робота №5. Індивідуальний навчальний план: зміст, функції, процес розробки, аналіз складових.

Загальна характеристика індивідуального навчального плану: зміст та функції. Індивідуальний навчальний план як складова курикулуму.

Мета заняття : навчитися складати ІНП

Вимоги до складання індивідуального навчального плану.

Інд.навч.план – це один з найважливіших інструментів при роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Після завершення фази спостережень і оцінки команда до якої входять педагоги, батьки, фахівці, переходить до інтерпретації інформації і планування подальшої індивідуалізованої роботи з дитиною.

ІНП – це формальний документ, який містить детальну інформацію про дитину і послуги, які вона має отримувати. Він розробляється командою педагогів і фахівців. Батьки також беруть активну участь у цьому процесі, оскільки вони знають своїх дітей краще за всіх. ІНП є орієнтиром при подальшому плануванні навчальних занять і адаптації середовища для дітей з особливими освітніми потребами.

- ІНП – дозволяє педагогам, батькам і фахівцям розробити комплексну програму роботи з дитиною.
- ІНП – допомагає пед. персоналу і батькам пристосувати середовище до потреб дитини.
- ІНП – об'єднує фахівців з метою надання послуг дитині та її родині.
- ІНП – дозволяє батькам навчитися захищати інтереси дитини і свої власні.
- ІНП – чітко визначає які послуги ім. буде надавати кожен фахівець.

- ІНП – дозволяє відслідкувати прогрес дитини. Індивідуальний навчальний план є одним з найголовніших інструментів в руках педагога. Такі навчальні плани дозволяють побудувати навчальний процес з врахуванням індивідуальних потреб кожної дитини і відповідним чином адаптувати середовище і організацію роботи.

Орієнтири для розробки (ІНП)

1. Хто ця дитина?
2. Які її інтереси?
3. Які її сильні сторони?
4. Які головні проблеми та потреби дитини?
5. Які у дитини друзі?
6. Які є побоювання щодо майбутнього дитини?
7. Які є плани та сподівання щодо майбутнього дитини?

Індивідуальний навчальний план (ІНП)

_____ (навчальний заклад)

ПІБ дитини _____

Поточний рівень знань і вмінь (відомості стосовно освітнього рівня учня, які були одержані під час процесу оцінки та звичайних занять у класі. Робляться висновки щодо успіхів дитини і відставання її у розвитку у соціальній, емоційній, фізичній, інтелектуальній та комунікативній сферах)

Індивідуальний навчальний план (ІНП)

Довгострокова (річна) мета: _____

Короткострокові завдання	Методи оцінки (зразки робіт, контрольні)	Дата і прогрес
--------------------------	---	----------------

Розроблення індивідуального навчального плану починається з формулювання широких цілей і завдань, які конкретизуються у конкретних, «технологічних» завданнях навчання. Дослідники (Tim Loreman, Joanne Deppeler, David Harvey, 2005) пропонують розглядати і компонувати структуру індивідуального плану у вигляді блок-схеми.

- визначення сподівань на майбутнє і життєвих планів учня;
- узагальнений результат проведеної комплексної оцінки;
- визначення довгострокових цілей;
- завдання з формування поведінки;
- індикатори досягнень;
- інклюзивні стратегії і підходи у навчанні;
- визначення часу і стратегії проведення моніторингу і перегляду індивідуального навчального плану.

Індивідуальний план учня починається з визначення сподівань на майбутнє і життєвих планів учня. Це сподівання самого учня, його батьків, вчителів. Плани на майбутнє обов'язково мають бути позитивними. Достатньо сформульовані плани на майбутнє можуть суттєво допомогти у визначенні і постановці довгострокових цілей. Такими цілями може бути орієнтація на майбутню професію, успішну соціальну інтеграцію й особисте життя. Для точнішого формулювання сподівань на майбутнє дитині, батькам, вчителю треба поставити такі запитання:

- про що мріє дитина? Які її плани на майбутнє?
- які плани на майбутнє батьків дитини?
- ким би Ви хотіли бачити учня після закінчення школи?
- ким би Ви хотіли бачити його, коли він стане дорослим?
- як ви бачите щасливе і повноцінне життя для дитини у майбутньому? Завдяки чому дитина може досягти такого життя?
- що заважає здійсненню таких планів на майбутнє стосовно цього учня? Як можна усунути ці перешкоди?

Наступною складовою індивідуального навчального плану є узагальнений результат проведеної комплексної оцінки. Це короткий, сумарний звіт, деяке резюме усіх видів оцінки.

Узагальнений результат проведеної комплексної оцінки складає відповідальний (може бути вчитель або завуч) за координування робочої групи зі складання індивідуального навчального плану. Кожний учасник цієї групи має попередньо познайомитися з результатами і висновками з усіх

складових проведеної оцінки, за потреби уточнити чим обґрунтована саме така оцінка.

Наступним кроком у складанні індивідуального навчального плану є визначення довгострокових цілей – те що має досягти дитина за визначений термін навчання. Її тривалість може бути різною, найчастіше, обмежується одним роком, може обмежуватися 6 місяцями, якщо навчання інтенсивне – 3 місяцями.

Визначення довгострокових цілей навчання тісно пов'язане з інформацією про життєві плани учня й узагальненими результатами проведеної комплексної оцінки. Вони окреслюють напрямки розвитку дитини у визначений термін, тому за своєю суттю мають дещо загальний характер.

Основні вимоги до довгострокових цілей – чітке формулювання, обмежена кількість (не більше 3-4). Кожна з довгострокових цілей має обов'язково доповнюватися завданнями, які її конкретизують.

При цьому треба враховувати реальні можливості виконання розробленого плану в умовах загальноосвітнього класу, наявного ресурсного забезпечення, спеціальної підготовки вчителя. Важливо пам'ятати – основною метою складання індивідуального плану є не фіксування усього того, що дитина має вивчити у школі, а з'ясування педагогічних поглядів на дитину, які центрується на найважливіших сторонах її навчання.

Після ознайомлення з матеріалами (життєвими планами учня, узагальненими результатами проведеної комплексної оцінки), кожний член робочої групи з розроблення індивідуального навчального плану має визначити, які на його погляд довгострокові цілі навчання будуть пріоритетними для дитини. Погляди кожного з учасників стають предметом обговорення, яке призводить до узагальненого формулювання пріоритетів й їхнього ранжування відповідно до значущості.

Усе це протоколюється і фіксується на сторінці індивідуального плану.

Наступна сторінка індивідуального плану присвячена завданням спрямованим на формування поведінки. Вони ґрунтуються на довгострокових цілях, визначених для конкретного учня; їх кількість має бути обмеженою (3-4 завдання). За своєю суттю такі завдання короткотривалі – мають реалізовуватися впродовж декількох тижнів або місяців (залежить від дитини і змісту навчального процесу), бути конкретними, точними, піддаватися вимірюванню.

Важливо щоб їх можна було виконати протягом навчального року. Тому учасникам робочої групи з планування, які розробляють завдання треба запитати себе: „Як дитина зможе продемонструвати реалізацію визначених завдань?» Відповіддю на запитання і стануть завдання з формування позитивної поведінки, розв'язуючи які дитина просуватиметься у досягненні

довгострокових цілей. Наприклад, довгострокова мета „Розвиток навичок соціальної взаємодії і підвищення рівня соціальних контактів у школі ” (термін досягнення – до кінця навчального року), може складатися з таких завдань.

1. треба навчити дитину не брати без дозволу чужі речі.
2. треба навчити дитину дякувати за зроблену їй послугу.
3. треба навчити дитину розпізнавати випадки, коли вона зможе позитивно взаємодіяти зі своїми однокласниками.
4. треба, щоб дитина активніше брала участь у житті класу разом з однокласниками.

Після того, як група з розроблення індивідуального плану визначить завдання для досягнення довгострокових цілей, треба провести подальшу оцінку, тобто наскільки вони відповідають можливостям і потребам самого учня.

Наступна сторінка індивідуального навчального плану: «Індикатори досягнень». Це методи і тимчасові параметри вимірювання результатів з формування позитивної поведінки. Вони мають бути розроблені ще до початку реалізації індивідуального навчального плану. Під час розроблення індикаторів досягнень треба брати до уваги таке.

- можливість застосування стандартизованих інструментів оцінки (психологічні методики), або оригінальні індикатори досягнень (їх має створити група з розроблення індивідуального навчального плану);
- як часто буде проводитися процедура оцінювання досягнень з формування поведінки;
- хто буде відповідальний за проведення оцінювання;
- який час відводиться для оцінювання.

Таким чином, індикатори досягнень охоплюють дані, на підставі яких мають визначатися досягнення дитини з формування поведінки. Джерелом таких даних, окрім результатів психологічних досліджень, можуть бути спостереження й записи учителя в учительському й учнівському портфолі, спостереження асистента вчителя, батьків.

В індивідуальному навчальному плані однією з найвагоміших розглядається сторінка: „Інклюзивні стратегії і підходи до навчання”. Вона розробляється на основі навчальної програми, за якою буде навчатися дитина з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі. У наших умовах індивідуальний навчальний план може складатися на основі навчальних програм загальноосвітньої школи або загальноосвітньої спеціальної школи.

Для внесення в тематичний план індивідуальних цілей і завдань треба з'ясувати зміст навчального матеріалу, тобто порівняти тематичний план масової і спеціальної школи. Потім у тематичному плані спеціальної школи у колонках: навчальні досягнення учнів і спрямованість корекційно-

розвивальної роботи з'ясувати точки „дотику” індивідуальних цілей, і вписати їх при потребі у загальну схему викладання тематичного плану. Наприклад, індивідуальні цілі учня із ЗПР включені в тематичний план програми «Природознавство» для 5 класу спеціальної загальноосвітньої школи інтенсивної педагогічної корекції будуть такими:

Список рекомендованих джерел

1. Foreman P.J. Integration and Inclusion in Action, Sydney: Harcourt Brace Company 2001.
2. Loreman T., Deppeler J., Harvey D. / Inclusive Education. A practical guide to supporting diversity in the classroom. Routledge Falmer, London and New York, 2005.
3. Сак Т.В. Технологія портфоліо в інклюзивному класі / Дефектологія №4 - 2009- С.6-10.
4. Сак Т.В. Види оцінювання навчальних досягнень учнів з особливостями психофізичного розвитку в інклюзивному класі / Дефектологія № 1.- 2010 - С.3-6.
5. Сак Т.В. Оцінювання навчальних досягнень учнів 1-2 класів в інклюзивному середовищі. /Дефектологія № 2.- 2010 - С.3-6.

Лабораторна робота №6. Система оцінювання в умовах інклюзивного навчання. Сутність і завдання оцінювання учнів з особливими освітніми потребами. Критерії оцінювання навчальних досягнень. Функції контролю. Оцінювання за допомогою портфоліо.

Мета заняття: з'ясувати критерії оцінювання навчальних досягнень та основні функції контролю дітей в інклюзивних класах.

При підготовці до заняття студенти повинні знати:

1. Система оцінювання в сучасній школі.
2. Система безбалового оцінювання.
3. Критерії оцінювання учнів з ОПР
4. Оцінювання за допомогою портфоліо

Завдання:

1. Створити портфоліо дитини з ОПР

Список рекомендованих джерел

1. Амонашвили Ш. А. Психолого-дидактические особенности оценки как компонента учебной деятельности. // Вопр. психологии — 1975. — № 4. — С. 77–85.

2. Амонашвили Ш. А. Обучение, оценка, отметка. — М.: Знание, 1980. 3. Басина Е. З. Становление самооценки и образа Я. // Особенности психического развития детей 6–7 летнего возраста под ред. Д. Б. Эльконина, А. Л. Венгера. — М.: Педагогика, 1988. - С. 56–65.
3. Липкина А. И. Педагогическая оценка и её влияние на формирования личности неуспевающего школьника. // Психологические проблемы неуспеваемости школьников./ Под ред. Н. А. Менчинской. М.: Педагогика., 1971 — С. 20–56.
4. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів. — К.: Генеза, 1999. — 368 с.

Лабораторна робота №7. Основні завдання та цілі психокорекційних заходів. Етапи психокорекційного впливу на дитину і підлітка: діагностичний, корекційний, оціночний, прогностичний. Принципи корекційної роботи. Проблема готовності до шкільного навчання дитини з особливими освітніми потребами.

Мета заняття: з'ясувати етапи психокорекційного впливу на дитину та основні принципи корекційної роботи, а також складові готовності дітей до навчання у школі.

При підготовці до заняття студенти повинні знати:

1. Основні завдання психокорекційних заходів
2. Етапи психокорекційного впливу
3. Основні складові готовності до навчання у школі.

Психокорекційні технології – це сукупність знань про способи і засоби проведення психокорекційного процесу.

Психокорекційний процес - складна система, що включає в себе як стратегічні, так і тактичні задачі. В тактичні задачі входить розробка методів і психокорекційних технік, форма проведення корекційної роботи, підбір і комплектування груп, тривалість і режим занять.

Корекційна робота з дитиною повинна будуватися не як просте тренування вмінь і навичок, не як окремі вправи по вдосконаленню психологічної діяльності, а як цілісна усвідомлена діяльність. При цьому необхідно проводити корекційну роботу як із самою дитиною по зміні її окремих психологічних утворень, так і з умовами життя, виховання і навчання, в яких знаходиться дитина.

Розглянемо стратегічні задачі, так як вони є загальними для всіх дітей з проблемами в розвитку.

В практиці психокорекційної роботи традиційно виділяють три основні моделі корекції: загальна, типова, індивідуальна (А. А. Осіпова, 2000).

Загальна модель корекції – це система оптимального вікового розвитку особистості в цілому. Вона включає в себе охоронно-стимулюючий режим для дитини, відповідний розподіл навантажень з врахуванням психічного стану, організацію життєдіяльності дитини в школі, в сім'ї та інших групах.

Типова модель корекції оснований на організації конкретних психокорекційних впливів з використанням різних методів: ігротерапії, сімейної терапії, психорегулюючих тренувань.

Індивідуальна модель корекції орієнтована на корекцію різних порушень в дитини чи підлітка з врахуванням його індивідуально-типологічних, психологічних особливостей. Це досягається в процесі створення індивідуальних психокорекційних програм, спрямованих на корекцію наявних недоліків з врахуванням індивідуальних факторів.

Загальна модель психокорекції орієнтована на профілактичну роботу з дитиною, **типова модель** – на оптимізацію, стимулювання психічного розвитку, а **індивідуальна модель** – на корекцію недоліків в розвитку дитини з врахуванням індивідуально-психологічних особливостей.

Принципи проведення корекційно-розвивальної роботи і складання корекційно-розвивальних програм

Принципи побудови корекційних програм визначають стратегію, тактику їхньої розробки, тобто визначають цілі, задачі корекції, методи і засоби психологічного впливу.

Складаючи різного роду корекційні програми, необхідно спиратися на принципи:

- системності корекційних, профілактичних і розвивальних задач;
- єдності діагностики і корекції;
- пріоритетності корекції причинного типу;
- діяльнісний принцип корекції;
- урахування вікових, психологічних й індивідуальних особливостей дитини;
- комплексності методів психологічного впливу;
- активного залучення соціального оточення до участі в корекційній програмі;
- опори на різні рівні організації психічних процесів; програмованого навчання;
- зростання складності;
- урахування обсягу і ступеня різноманітності матеріалу;
- урахування емоційного забарвлення матеріалу.

Принцип системності корекційних, профілактичних і розвивальних задач відбиває взаємозв'язок розвитку різних сторін особистості дитини і гетерохронність (нерівномірність) їхнього розвитку.

Іншими словами, кожна якість дитини знаходиться на різних рівнях розвитку у відношенні різних його аспектів - на рівні благополуччя, що відповідає нормі розвитку; на рівні ризику, що означає загрозу виникнення потенційних

труднощів розвитку; і на рівні актуальних труднощів розвитку, що об'єктивно виражається в різного роду відхиленнях від нормативного ходу розвитку.

У цьому факті виявляється закон нерівномірності розвитку. Тому відставання і відхилення в розвитку деяких сторін особистості закономірно приведуть до труднощів і відхилень у розвитку інтелекту дитини і навпаки. Наприклад, нерозвиненість навчальних і пізнавальних мотивів і потреб з високою імовірністю призводить до відставання в розвитку логічного операційного інтелекту.

Під час визначення цілей і задач корекційно-розвивальної роботи не можна обмежуватися лише актуальними проблемами і труднощами розвитку дитини, а потрібно виходити з найближчого прогнозу розвитку.

Вчасно прийняті превентивні міри дозволяють попередити різного роду відхилення в розвитку. З іншого боку, взаємозумовленість у розвитку різних сторін психіки дитини дозволяє значною мірою оптимізувати розвиток за рахунок інтенсифікації сильних сторін через механізм компенсації. Крім того, будь-яка програма психологічного впливу на дитину повинна бути спрямована не просто на корекцію відхилень у розвитку, на їхнє попередження, але і на створення сприятливих умов для найповнішої реалізації потенційних можливостей гармонійного розвитку особистості.

Таким чином, **цілі й задачі будь-якої корекційно-розвивальної роботи повинні бути сформульовані як система задач трьох рівнів:**

- корекційного - виправлення відхилень і порушень розвитку, вирішення труднощів розвитку;
- профілактичного - попередження відхилень і труднощів у розвитку;
- розвивального - оптимізація, стимулювання, збагачення змісту розвитку.

Тільки єдність перерахованих видів задач може забезпечити успіх і ефективність корекційно-розвивальної роботи.

Принцип єдності діагностики і корекції відображає цілісність процесу надання психологічної допомоги.

Принцип реалізується у двох аспектах.

1. Здійсненню корекційної роботи обов'язково повинен передувати етап комплексного діагностичного обстеження, що дозволяє виявити характер та інтенсивність труднощів розвитку, зробити висновок про їхні можливі причини і на підставі цього висновку сформулювати цілі й задачі корекційно-розвивальної програми.

Ефективна корекційна програма може бути побудована лише на основі ретельного психологічного обстеження. У той же час найточніші діагностичні дані безглузді, якщо вони не супроводжуються продуманою системою психолого-педагогічних корекційних заходів.

2. Реалізація корекційно-розвивальної програми вимагає від психолога постійного контролю динаміки змін особистості, поведінки і діяльності, емоційних станів, почуттів і переживань дитини. Такий контроль дозволяє внести необхідні корективи в задачі програми, методи і засоби психологічного впливу на дитину. Інакше кажучи, кожен крок у корекції має бути оцінений з точки зору його впливу з урахуванням кінцевих цілей програми.

Таким чином, контроль динаміки й ефективності корекції, у свою чергу, потребує постійної діагностики упродовж корекційної роботи.

Принцип пріоритетності корекції причинного типу. Виділяють два типи корекції залежно від її спрямованості: симптоматичну і каузальну (причинну).

Симптоматична корекція спрямована на подолання зовнішньої сторони труднощів розвитку, зовнішніх ознак, симптомів цих труднощів. Корекція причинного (каузального) типу, навпаки, передбачає усунення і нівелювання причин, що породжують проблеми і відхилення. Очевидно, що тільки усунення цих причин може забезпечити найповніше розв'язання проблем.

Робота із симптоматикою, якою б успішною вона не була, не зможе до кінця розв'язати труднощі, які переживає дитина. Показовим у цьому відношенні є приклад з корекцією страхів у дітей. Застосування методу терапії малюванням дає значний ефект у подоланні симптоматики страхів. Однак у тих випадках, коли причини виникнення страхів дітей лежать у внутрішньо-сімейних відносинах і пов'язані, наприклад, з емоційним неприйняттям дитини батьками і глибинними афективними переживаннями, ізольоване застосування методу терапії малюванням дає лише нестійкий, короткочасний ефект.

Звільнивши дитину від страху темряви і небажання залишатися самій у кімнаті, через деякий час ця сама дитина може звернутися до вас, але вже з новим страхом, наприклад висоти. Тільки успішна психокорекційна робота з причинами, які зумовлюють страхи і фобії (у цьому випадку робота з оптимізацією дитячо-батьківських відносин), дозволить уникнути відтворення симптоматики неблагополучного розвитку.

Принцип пріоритетності корекції каузального типу означає, що пріоритетною метою проведення корекційних заходів повинно стати усунення причин труднощів і відхилень у розвитку дитини.

Діяльнісний принцип корекції. Теоретичною основою є положення про роль діяльності в психічному розвитку дитини, розроблене у працях О. М. Леонтєва, Д. Б. Ельконіна. Діяльнісний принцип корекції визначає тактику проведення корекційної роботи через організацію активної діяльності дитини, у ході якої створюється необхідна основа для позитивних зрушень у

розвитку її особистості. Корекційний вплив завжди здійснюється в контексті тієї чи іншої діяльності дитини.

Принцип урахування віково-психологічних та індивідуальних особливостей узгоджує вимоги відповідності психічного й особистісного розвитку дитини віковій нормі і визнання факту унікальності і неповторності конкретної особистості. Нормативність розвитку слід розуміти як послідовність зміни вікових періодів, стадій онтогенетичного розвитку.

Урахування індивідуальних особливостей особистості дозволяє намітити в межах вікової норми програму оптимізації розвитку для кожної конкретної дитини.

Корекційна програма не може бути знеособленою чи уніфікованою. Навпаки, вона повинна створювати оптимальні можливості для індивідуалізації та утвердження самості.

Принцип комплексності методів психологічного впливу закріплює необхідність використання всього розмаїття методів, технік і прийомів з арсеналу практичної психології.

Принцип активного залучення найближчого соціального оточення до участі в корекційній програмі визначається найважливішою роллю людей з найближчого кола спілкування в психічному розвитку дитини.

Система відносин дитини з близькими дорослими, особливості їхніх міжособистісних стосунків і спілкування, форми спільної діяльності, способи її здійснення є основним компонентом соціальної ситуації розвитку, визначають зону найближчого розвитку. Дитина розвивається в цілісній системі. соціальних відносин, нерозривно і в єдності з ними. Тобто об'єктом розвитку є не ізольована дитина, а цілісна система соціальних відносин.

Принцип опори на різні рівні організації психічних процесів визначає необхідність спирання на більш розвинуті психічні процеси і використання методів корекції, що активізують інтелектуальний і перцептивний розвиток. У дитячому віці розвиток довільних процесів недостатній, водночас мимовільні процеси можуть стати основою для формування довільності в її різних формах.

Принцип програмованого навчання передбачає розробку дитиною програм, що складаються з ряду послідовних операцій, виконання яких - спочатку з психологом, а потім самостійно - приводить до формування в неї необхідних умінь і дій.

Принцип зростання складності полягає в тому, що кожне завдання повинне проходити ряд етапів від простого до складного. Формальні труднощі матеріалу не завжди збігаються з його психологічною складністю. Рівень труднощів повинен бути доступним конкретній дитині. Це дозволяє підтримувати інтерес до корекційної роботи і дає можливість відчувати радість подолання.

Урахування обсягу і ступеня різноманітності матеріалу. Під час реалізації корекційної програми необхідно переходити до нового матеріалу тільки після відносної сформованості того чи іншого уміння. Урізноманітнювати матеріал і збільшувати його обсяг необхідно строго поступово.

Урахування емоційної складності матеріалу. Цей принцип вимагає, щоб проведені ігри, заняття, вправи, пропонований матеріал створювали сприятливе емоційне тло, стимулювали позитивні емоції. Корекційні заняття обов'язково повинні завершуватися на позитивному емоційному тлі.

Програма корекційної роботи повинна бути психологічно обґрунтованою. Успіх корекційної роботи залежить насамперед від правильної, об'єктивної, комплексної оцінки результатів діагностичного обстеження. Корекційна робота повинна бути спрямована на якісне перетворення різних функцій, а також на розвиток різних здібностей дитини.

Для здійснення корекційних впливів необхідні створення і реалізація певної моделі корекції: загальної, типової, індивідуальної.

Загальна модель корекції - система умов оптимального вікового розвитку особистості в цілому - передбачає розширення, поглиблення, уточнення уявлень дитини про навколишній світ, про людей, суспільні події, про зв'язки і відносини між ними; використання різних видів діяльності для розвитку мислення, що аналізує сприйняття, спостережливості тощо; такий характер проведення занять, що щадить, враховує стан здоров'я (особливо в дітей, які пережили пост-травматичний стрес, які перебувають у несприятливих умовах розвитку). Необхідно оптимально розподіляти навантаження упродовж заняття, дня, тижня, року, вести контроль та облік стану дитини.

Типова модель корекції базується на організації практичних дій на різних основах. Спрямована на оволодіння різними компонентами дій і поетапне формування різних дій.

Індивідуальна модель корекції містить у собі визначення індивідуальної характеристики психічного розвитку дитини, її інтересів, наочності, проблем; виявлення ведучих видів діяльності, особливостей функціонування мислення, визначення рівня розвитку різних дій; складання програми індивідуального розвитку з опорою на більш сформовані сторони, дії ведучої системи для здійснення переносу отриманих знань у нові види діяльності та сфери життя.

Цілі і задачі корекційної роботи

Психокорекційні заходи спрямовані на виправлення відхилень у розвитку:

- Цілі повинні формулюватися в позитивній, а не в негативній формі. Позитивна форма включає опис тих форм поведінки, діяльності, структур особистості, які повинні бути сформовані в клієнта.
- Цілі корекції повинні бути реалістичними і співвідношені з тривалістю корекційної роботи, можливістю переносу клієнтом нового позитивного досвіду. Повинні бути близькими до реальності.

- При постановці загальних цілей корекції необхідно враховувати далеку і близьку перспективу розвитку особистості і планувати як конкретні показники особистісного та інтелектуального розвитку клієнта, так і можливості відображення цих показників в особливостях діяльності і спілкування клієнта на наступних стадіях його розвитку.
- Необхідно пам'ятати, що ефекти колекційної роботи проявляються протягом достатньо тривалого часового інтервалу: в процесі корекційної роботи, до моменту її завершення, нарешті, приблизно півроку поспіль можна остаточно говорити про закріплення чи про втрату клієнтом позитивних ефектів колекційної роботи.

Основні вимоги до складання психокорекційних програм

Ефективність психокорекційного процесу в значній мірі залежить від вміння психолога скласти психокорекційну програму. При цьому необхідно враховувати наступні методичні вимоги:

- Чітко сформулювати основні цілі психокорекційної роботи;
- Виділити коло задач, які повинні конкретизувати основну мету;
- Визначити зміст корекційних занять з врахуванням структури дефекту та індивідуально-психологічних особливостей дитини, розвитку провідного виду діяльності;
- Визначити форму роботи з дитиною (групова, сімейна, індивідуальна);
- Відібрати відповідні методи і техніки з врахуванням вікових, інтелектуальних і фізичних можливостей дитини;
- Запланувати форму участі батьків та інших осіб в корекційному процесі;
- Розробити методи аналізу оцінки динаміки психокорекційного процесу;
- Підготувати приміщення, необхідне обладнання і матеріали.

Цілеспрямований психокорекційний вплив на дитину і підлітка з проблемами в розвитку здійснюється через психокорекційний комплекс, який складається з чотирьох взаємопов'язаних блоків:

- Діагностичний;
- Корекційний;
- Оцінковий;
- Прогностичний.

В діагностичний блок входять діагностика психічного розвитку дитини і діагностика соціального середовища.

Діагностика психічного розвитку дитини включає в себе:

- Всестороннє психологічне вивчення особистості дитини і її батьків, системи їх стосунків;
- Аналіз мотиваційно-потребної сфери дитини і членів її сім'ї;
- Визначення рівня розвитку сенсорно-перцептивних та інтелектуальних процесів і функцій;

- Діагностику соціального середовища дитини (аналіз несприятливих факторів соціального середовища, які травмують дитину, порушують її психічний розвиток, формування характеру особистості і соціальну адаптацію).

Корекційний блок включає наступні задачі:

- Корекція неадекватних методів виховання дитини з метою подолання її мікро-соціальної занедбаності;
- Допомогу дитині чи підлітку у вирішенні психотравмуючих ситуацій;
- Формування продуктивних видів взаємовідносин дитини з оточуючими (в сім'ї, класі);
- Підвищення соціального статусу дитини в колективі;
- Розвиток в дитини чи підлітка компетентності у питаннях нормативної поведінки;
- Формування і стимуляція сенсорно-перцептивних, мнемічних і інтелектуальних процесів у дітей;
- Розвиток і вдосконалення комунікативних функцій, емоційно-вольової регуляції поведінки;
- Формування адекватних батьківських установок на соціально-психологічні проблеми дитини шляхом активного залучення батьків в психокорекційний процес;
- Створення в дитячому колективі, де навчається дитина, атмосфери прийняття, доброзичливості, відкритості, взаєморозуміння.

Оцінка ефективності психокорекційних заходів

Оцінковий блок, або блок ефективності корекційних впливів, спрямований на аналіз змін пізнавальних процесів, психічних станів, особистісних реакцій в дитини в результаті психокорекційних впливів. Критерії оцінки ефективності психологічної корекції вимагають обліку структури дефекту, механізмів його проявів, аналізу цілей корекції і використовуваних методів психологічного впливу.

Результати корекційної роботи можуть проявлятися в дитини в процесі роботи з нею, до моменту завершення психокорекційного процесу і протягом тривалого часу після закінчення занять.

Ефективність психологічної корекції залежить як від об'єктивних, так і суб'єктивних факторів.

До об'єктивних факторів відносяться:

- Ступінь важкості дефекту в дитини;
- Чіткість поставлених корекційних задач;
- Чіткість організації психокорекційного процесу;
- Час початку корекційного процесу;
- Професійний та особистісний досвід психолога.

До суб'єктивних факторів можна віднести:

- Установки дитини і батьків на психологічну корекцію;

- Відношення їх до психологічної корекції і до психолога.
При оцінці ефективності психокорекцій них впливів необхідно використовувати різноманітні методи, в залежності від поставлених психокорекцій них задач. При оцінці поведінкових та емоційних реакцій дитини краще поєднувати метод спостереження з проєктивними методами дослідження особистості (кольорово-асоціативні тести, методика незакінчених речень, малюнкові тести).
При оцінці ефективності корекції пізнавальних процесів в дітей можна використовувати функціональні проби, спрямовані на аналіз гностичних процесів, результати педагогічних спостережень. Оцінку ефективності корекції може провести і незалежна експертна комісія, яка включає в себе не тільки психологів, а також лікарів, педагогів, соціальних працівників.
Прогностичний блок психокорекції спрямований на проектування психофізіологічних функцій дитини чи підлітка.

Завдання:

1. Здійснити комплексну діагностику готовності до навчання у школі дошкільників
2. Оформити результати дослідження
3. Скласти рекомендації по роботі з дітьми

Список рекомендованих джерел

1. Колупасва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. - К.: «Самміт-Книга», 2009. – 272 с.
2. Колупасва А.А. Основи інклюзивної освіти : навчально - методичний посібник / за заг. А.А. Колупасвої. – К. : «А.С.К.», 2012. – 308 с.

Список рекомендованих джерел

1. Данілавічюте Е.А. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально - методичний посібник / За ред. А.А. Колупаєвої. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. (Серія «Інклюзивна освіта»).
2. Білецька Л. Інклюзивне навчання : перші кроки в Україні /Л. Білецька // Дошкільне виховання. – 2007. – № 4. – С. 12 – 15.
3. Даниленко Л.І. Управління інклюзивною школою на засадах менеджменту освітніх інновацій/ Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навч.-мет. пос. /Кол.:авторів: Колупаєва А.А., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. За заг.ред.Даниленко Л.І., – К.:2007. – 128с.
4. Єфімова С.М. Налагодження партнерських стосунків з родинами / Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навч. – мет. пос. /Кол. авторів: Колупаєва А.А., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. За заг.ред.Даниленко Л.І. – К., 2007. – 128с.
5. Єфімова С.М. Лідерство та інклюзивна освіта: навчально-методичний посібник / За заг. ред. Колупаєвої А.А. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. – 164 с. 8. Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» // Відомості Верховної Ради. – 2006. – № 2 – 3. – С. 36 – 42.
6. Індекс інклюзії: загальноосвітній навчальний заклад: Навч.-мет. пос. / Кол. упорядн.: Патрикеева О. О., Софій Н.З., Луценко І. В., Василяшко І. П. Під заг. ред. Шинкаренко В. І., — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2013. – 96 с.
7. Інклюзивна освіта від А до Я: порадник для педагогів і батьків / Укладачі Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. – К., 2016. – 68 с.
8. Колупаєва А.А. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи / Колупаєва А.А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади: Монографія.- К.: Педагогічна думка, 2007. – 458 с.
9. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. - К.: «СаммітКнига», 2009. – 272 с.
- 10.Колупаєва А.А. Основи інклюзивної освіти : навчально- методичний посібник / за заг. А.А. Колупаєвої. – К. : «А.С.К.», 2012. – 308 с.
- 11.Колупаєва А. Особливості управління інклюзивною школою / Колупаєва А., Софій Н., Найда Ю. // Директор школи. – 2011. – №11(635). – С. 23.
- 12.Колупаєва А.А., Данілавічюте Е.А., Литовченко С.В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі : навч.-метод. посібник. – К. : «А.С.К.», 2012. – 192 с.
- 13.Колупаєва А.А. Педагогічні технології інклюзивного навчання / А.А.Колупаєва, О. М.Таранченко. – Харків: Ранок, ВГ «Кенгуру», 2018. – 160 с.

14. Колупаєва А.А. Путівник для педагогів та батьків дітей з особливими потребами. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка / А.А.Колупаєва, О. М.Таранченко. – Харків: Ранок, ВГ «Кенгуру», 2018. – 112 с.
15. Корж. А. С. Подготовка образовательного учреждения к инклюзивному образованию / А. С. Корж, Г. В. Скокова, Т.И., Брянцева // Начальная школа. – 2014. – № 4. – С. 89–90.
16. Кравченко Г.Ю. Інклюзивна освіта / Г.Ю. Кравченко. – Х: Ранок, 2014. – 144 с.
17. Засенко В.В. Інтеграція осіб з порушеннями слуху: проблеми, пошуки, перспективи / Крок до компетентності та інтеграції в суспільство: Науково-методичний збірник/В.В.Засенко. – К.: Контекст, 2000. – 286 с.
18. Ленів З. П. Арттерапія в інклюзивній освіті /З. П. Ленів // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія: [зб. наук. пр.]. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. – Вип. 11. – С. 96 – 98.
19. Лернер Е.И. Похожие и непохожие. Отношение к детям с ограниченными возможностями. – М.: Акад. проект, 2001. – 64с.
20. Малярчук А.Я. Дидактичний матеріал для виправлення мовленнєвих недоліків: [навчальний посібник] / Антоніна Яківна Малярчук. – К.: Літера ЛТД, 2005. – Ч. I. – 272 с.